

**Білет 12. Пытанне 1. Беларусь у гады Першай сусветнай вайны:
асноўныя падзеі, вынікі і наступствы для беларускіх зямель.**

1. Пачатак баявых дзеянняў

Першая Сусветная вайна пачнецца 1 жніўня 1914 г. Прычынамі вайны стане абвастрэнне адносін паміж Германіяй, Аўстра-Венгрыяй і Італіяй з аднаго боку і Расіяй, Францыяй і Англіяй з другога. Заходнія губерні пераводзіліся на ваеннае становішча, уводзіўся жорсткі ваенна-паліцэйскі рэжым. Забаранялася дзейнасць партый, правядзенне мітынгаў, маніфестацый, сходаў, шэсцяў, забастовак, уводзілася ваенная цэнзура. Будзе разгорнута патрыятычная кампанія пад лозунгамі "ў абарону цара і Айчыны" і "за перамогу рускай зброі". Усе палітычныя партыі і сілы патрымалі царскі ўрад. Толькі балышавікі выступілі супраць вайны.

Гарады і мястэчкі былі перапоўнены салдатамі, штабамі, шпіталямі, складамі, майстэрнямі па рамонце зброі. Царскі ўрад ладзіў шматлікія маніфестацыі і малебны за перамогу славянскай зброі, збор грошай на абарону Айчыны. У кастрычніку 1914 г. цар Мікалай II наведваў Мінск, дзе яму была перададзена вялікая сума грошай на ваенныя патрэбы. У цэлым, насельніцтва Беларусі першапачаткова падтрымлівала расійскі ўрад у Першай Сусветнай вайне.

Баявыя дзеянні на тэрыторыі Беларусі пачаліся летам 1915 г. У жніўні-верасні 1915 г. германскія войскі зоймуць заходнія рэгіёны Беларусі, у т. л. і Брэст, Гродна. Стаўка Вярхоўнага галоўнакамандуючага будзе перамешчана з Баранавіч у Магілёў. У верасні 1915 г. нямецкія войскі распачнуць спробу прарыву пад Свянцямі, захопяць Вілейку і наблізяцца да Маладзечна. Будзе створана пагроза страты Мінска. Коштам напружання ўсіх наяўных сіл і рэсурсаў - царская армія зможа спыніць нямецкі наступ і ліквідаваць прарывы.

Навечна ў гісторыю свае імёны ўпісалі абаронцы крэпасці Асавец. Крэпасць каля года аказвала супраціўленне і не здавалася. Нямецкія войскі нават ужывалі супраць абаронцаў атрутны газ, але абаронцы крэпасці не толькі не пакінулі пазіцыі, але і з хімічнымі апёкамі самі перайшлі ў наступ і адбілі напады суперніка. Дадзеная падзея атрымае назву «атака мерцвякоў».

Да кастрычніка 1915 г. фронт усталюецца па лініі Дзвінск - Паставы - Смаргонь - Баранавічы - Пінск. У 1916 г. на тэрыторыі Беларусі будзе праведзена Нарачанская і Баранавіцкая наступальная аперацыя рускіх войск. Аперацыі скончыліся без сур'ёзных поспехаў на Ўсходнім фронце і прывядуць да велізарнай колькасці ахвяр сярод салдат.

2. Палажэнне мясцовага насельніцтва

Германскі акупацыйны рэжым закрэпе прыкладна ¼ частку Беларусі з насельніцтвам каля 2 млн чалавек. Будуць устаноўлены нямецкія законы і правілы, а спробы супраціўлення будуць жорстка падаўляцца. Праводзілася рэквізіцыя - адабранне харчавання, маёмасці ў мясцовага насельніцтва на патрэбы нямецкай арміі. Мясцовае насельніцтва было абавязана плаціць падаткі, а працаздольнае насельніцтва вывозілі ў Нямецчыну. Апроч гэтага ў Германію вывозілася абсталяванне прадпрыемстваў, прадукты, жывёлы, лес.

Усходняя частка Беларусі ўяўляла з сябе прыфрантавую зону, дзе размяшчалася значная групоўка царскіх войскаў. Адступленне расійскіх войскаў у 1915 г. прывядзе да масавых уцёкаў насельніцтва на Усход, павелічэння колькасці бежанцаў. На неакупаванай тэрыторыі адчувалася няхватка рабочых рук, праводзілася мабілізацыя, адбывалася скарачэнне пасяўных плошчаў, адчувалася няхватка паліва, сыравіны, тавараў першай неабходнасці. Беларускае сялянства было змушана карміць не толькі сябе, але і царскае войска.

3. Брэст-Літоўскі мірны дагавор

У лютым 1917 г., на фоне проігрышаў на фронце і няздольнасці царскага ўрада вырашыць узніклыя праблемы, адбудзеца Лютаўская рэвалюцыя, звяржэнне самадзяржаўя і прыход да ўлады часовага ўрада. Баявыя дзеянні на тэрыторыі Беларусі працягваліся. У кастрычніку 1917 г. у выніку Кастрычніцкай рэвалюцыі да ўлады прыйдуць большавікі, якія выступалі за спыненне вайны. Пачаліся перамовы аб міры, якія скончацца нічым і прывядуць да таго, што ў лютым 1918 г. нямецкія войскі акупуюць амаль усю тэрыторыю Беларусі. Гэты факт прымусіць савецкі ўрад падпісаць мір на нямецкіх умовах.

3 сакавіка 1918 г. у Брэст-Літоўску(сучасны Брэст) будзе падпісана Брэсцкая мірная дамова. Савецкая Расія губляла тэрыторыю памерам каля 1 млн км.кв. з насельніцтвам больш за 50 млн чалавек і было вымушана выплаціць рэпарацыі. 4/5 тэрыторыі Беларусі акупіраваны нямецкімі войскамі. Нямецкая ваенная адміністрацыя разглядала тэрыторыю Беларусі толькі як крыніцу рэсурсаў і сыравіны, становішча мясцовага насельніцтва іх не цікавіла. Толькі ў канцы 1918 г., калі Германская імперыя капітулюе, савецкія войскі зноў зоймуць тэрыторыю Беларусі і абвесцяць савецкія органы ўлады.